

NYE RETNINGSLINJER FOR NORGES FORSVAR

Av stortingsmann SVENN STRAY

NÅR MAN for svenske lesere skal skrive noen ord om de nye hovedretningslinjer for det norske forsvar, som ble fremlagt for Stortinget av Forsvarsdepartementet i juni d. å., men ennå ikke behandlet, kan det være nærliggende å ta sitt utgangspunkt i de begivenheter som fant sted i 1949. Etter forutgående forhandlinger om et nordisk forsvarsforbund, som ikke førte frem, valgte Norge og Danmark å gå inn i Atlanterhavspakten, mens Sverige bibeholdt sin stilling som nøytral stat. Det er ingen hemmelighet at det var Norges holdning som medførte at tanken om nordisk forsvarsforbund ble skrinlagt.

Et meget avgjørende moment for Norges stilling den gang, var det forhold at vi, ved å gå med i Atlanterhavspakten, kunne regne med materiell hjelp ved oppbyggingen av vårt forsvar. Noe tilsvarende ville vi ikke kunne få i et nordisk forsvarsforbund.

I tiden fra 1951 til 1962 har Norge fått våpenutstyr m. v. for i alt 6 milliarder norske kroner. Denne hjelp har muliggjort en langt større innsats på forsvarets område i Norge enn tilfellet ville

ha vært dersom man helt skulle være henvist til nasjonal finansiering.

Men det å få hjelp har også sine problemer. Særlig er det tilfelle når hjelpen skal opphøre. Og det er nettopp hva som nu er i ferd med å skje for Norges vedkommende når det gjelder våpenhjelpen. Etter det som foreløpig er bestemt i U.S.A. vil hjelpen til Norge avta sterkt de nærmeste år, for helt å opphøre i slutten av 1960-årene.

Våpenhjelpens opphør fordrer en viss omlegging innen det norske forsvar dersom det skal bli mulig å holde forsvarsutgiftene på et nivå som man kan vente å få alminnelig politisk akseptert. Dette sies ikke direkte i den fremlagte stortingsmelding. De omlegninger som foreslås, begrunnes i første rekke med henvisning til en endret militærpolitisk og militærteknisk situasjon siden 1957 da de forrige retningslinjer ble fastlagt. Man kan altså si at Forsvarsdepartementet har valgt den ikke helt uvanlige fremgangsmåte å gjøre en dyd av en nødvendighet.

Meldingen anfører at i 1957 regnet man et angrep på Norge som ledd i omfattende angrep på NATO-

landene som det mest sannsynlige krigsalternativ. Etter den utvikling av de kjernefysiske stridsmidler som siden den gang har funnet sted, anser man idag faren for et lokalt fremstøt for å være et vesentlig større krigsrisikomoment for vårt land. Det er derfor om å gjøre at vårt forsvar er slik innrettet at ikke noen del av landet kan besettes uten at det etableres en faktisk kampsituasjon. Videre må egne styrker kunne holde stand til hjelp fra våre allierte kan nå frem og bli effektiv.

Ut fra dette syn stiller departementet opp følgende som de viktigste oppgaver for vårt forsvar:

1. Å gjennomføre en effektiv overvågnings- og varslingstjeneste.
2. Å kunne yde sterkest mulig motstand mot invasjon.
3. Å legge forholdene best mulig til rette for alliert hjelp.

I det store og det hele ville vel ingen være uenig i at dette må være målsettingen for et lite lands forsvar, når eneste mulige angriper er en stormakt. Derimot kan det nok være forskjellige nyanser når det gjelder synet på sannsynligheten av et begrenset lokalt angrep mot vårt land. Undertegnede er av den oppfatning at et slikt angrep er meget lite sannsynlig så lenge vi er tilsluttet NATO — ja, vesentlig mindre sannsynlig enn muligheten for å bli inndradd i en altomfattende krig mellom de to hovedmakter. En reservasjon må

dog gjøres. En lokal aksjon mot endel av Norge kan tenkes som mottiltak mot skritt som er foretatt av våre allierte andre steder på kloden. Men i et slikt tilfelle vil aksjonen sikkert komme til å bli oppfattet som en klar krigserklæring til hele NATO-alliansen og konflikten vil neppe kunne la seg begrense eller regnes som lokal.

Hovedproblemet er imidlertid, som allerede antydnet, at man må skjære ned på noe av den virksomhet som for tiden er i det norske forsvar, for på den måte å skaffe midler til å betale de nødvendige materiell-leveranser som tidligere har vært mottatt gjennom våpenhjelpprogrammet.

Første sparepost av betydning er tjenestetidens lengde. Den er nu 18 måneder i alle forsvarsgrener. I Hæren avtjenes dog bare 16 måneder som førstegangstjeneste, resten tas i form av repetisjonsøvelser. Det foreslås nu at Hæren får en førstegangstjeneste på 12 måneder pluss repetisjonsøvelser som hittil. Tjenestetiden for Sjøforsvaret og Luftforsvaret nedsettes til 15 måneder. Nedsettelsen er beregnet å ville føre til en gjennomsnittlig besparelse på ca. 150 mill. kroner pr. år. Man vil forsøke å motvirke de uheldige følger av nedsettelsen med et øket antall vervede mannskaper. Det tjenestgjør idag 2 000 av denne kategori i den samlede forsvarsmakt. Antallet forutsettes bragt opp i ca. 4 000. Dessuten skal den rent sivile virksomhet i Forsvaret

reduseres vesentlig. Her burde man antageligvis gå ennu mer drastisk til verks.

For hærens vedkommende legges det særlig vekt på ikke å svekke beredskapen i Nord-Norge. Den vil tvertimot bli styrket noe i forhold til idag, fordi faren for et lokalt angrep regnes størst her. Til gjengjeld vil det ikke bli stående styrker i Sør-Norge bortsett fra Gardn, flyplassforsvar og de styrker som er under opplæring. Det er imidlertid også en forutsetning at mobiliseringsapparatet effektiviseres slik at man raskere enn idag skal kunne få oppsatt de ikke stående avdelinger.

Det annet hovedbesparelsesområde blir Luftforsvaret. Samtlige de jagerfly som idag benyttes, vil i løpet av få år ha nådd sin definitive aldersgrense og må utskiftes. Moderne avskjæringsjagere koster imidlertid idag så meget at man ikke finner ved nasjonale midler å kunne forsyne våre flyavdelinger med slike. Før våpenhjelpprogrammet avvikles vil Norge få et begrenset antall jagerfly av typen F 104 G. Disse vil være tilstrekkelig til politimesig overvåking og patruljering av norske luftområder i fred. Resten av Luftforsvaret vil måtte greie seg med mindre teknisk fullkomne fly. Disse vil imidlertid vært fullt brukbare til angrep mot fiendtlige styrker på sjø eller land og vil være en vesentlig støtte i en kampsituasjon for de øvrige stridskrefter. De vil derimot ikke ha samme evne

som våre nuværende jagerfly har hatt til å forhindre luftangrep på norsk område. Her er forutsetningen derfor at man skal falle tilbake på billigere forsvarsmetoder som dekning, spredning og kamuflasje.

I tillegg til de hovedpunkter som her er nevnt, er det forøvrig meningen å gjennomføre rasjonalisering og sparetiltak så langt det lar seg gjøre innen alle ledd av forsvaret. Forsvarsbudsjettet forutsettes økt med 100 mill. kroner i 1964 og forutsettes derefter i de nærmeste år skulle utgjøre samma andel av statsbudsjettet som i 1964.

Gjennom en omlegging og utvidelse som her skissert, mener man å finne plass till den nødvendige nyanskaffelse av materiell. Men materielltilgangen blir nok vesentlig mindre enn den har vært i det tiår som ligger bak.

Sjøforsvaret står i noe av en særstilling. Her er det nemlig ingått en avtale med U.S.A. om et større nybyggingsprogram. Dette var opprinnelig anslått til å koste 840 mill. kroner. Herav skulle U.S.A. dekke halvparten. Prisstigningen har imidlertid ført til en fordyrelse på 210 mill. kroner. Av den grunn er det besluttet å gjennomføre en mindre reduksjon i programmet. Men tross dette vil programmets gjennomførelse bety en nesten hel fartøysutskiftning i den norske marine, og en vesentlig styrkelse av effektiviteten og slagkraften.

Det kan neppe herske tvil om at

de innskrenkninger som de nye retningslinjer for forsvaret innebærer i og for seg er beklagelige sett fra et forsvarsmessig synspunkt. På den annen side er det like sikkert at det forsvar som man får i henhold til retningslinjene er fullt brukbart. Dette vel å merke dersom man ikke bare nøyer seg med innskrenkningene, men også i praksis sørger for at de foreslåtte tiltak til erstatning virkelig blir gjennomført. Fra Forsvarsdeparte-

mentet er det sagt at det er bedre med en noe mindre ramme som blir effektiv, enn med en større ramme som man økonomisk ikke makter å opprettholde. Og samtidig blir det understreket at man denne gang virkelig tar sikte på ikke å stille målene høyere enn at de også skal nåes. Dersom dette blir etterlevet, behøver stortingsmeldingen av 1963 ikke danne inngangen til noen dårlig æra i norsk forsvarspolitisk historie.